

- Štvrtročník Transparency International Slovensko
- Vydané s podporou Enel – Slovenské elektrárne

Važení priatelia,

premiér Robert Fico evidentne neverí, že proti korupcii sa dá bojovať systémovo. Spolieha sa výhradne na odvolávanie štátnych úradníkov. V lepšom prípade sa hrozne mylí.

Svedčí o tom nielen vysoká miera korupcie v Číne, v krajine, v ktorej sa trestá smrťou, ale aj naša vlastná skúsenosť pred roka 1989. Mocná komunistická strana mala ozajstný záujem potlačiť najmä „malú korupciu“. Tá jej totiž znižovala už aj tak nízku obľúbenosť a prispievala k riziku opakovania pokusov o demokratizáciu režimu a la 1968. Strana mala nielen silnú motiváciu, ale aj väčšie možnosti na odhalenie a potrestanie vinníkov, než má vláda k dispozícii dnes. Súdy mala vtedajšia moc „na povel“ a počet policajtov vrátane donášačov bol vtedy určite rádovo vyšší než dnes. Napriek tomu bola korupcia jedným zo základných pilierov reálneho socializmu. Známosti boli v zásade samozrejme potrebné na kúpu auta, vycestovanie k Jadranu či prijatie na školu. V kombinácii s úplatkami pomáhali v autoservise, pri zháňaní rífil, búrskeho oriešku, bicyklov s „prehadzovačom“, banánov, mäsa, dovozovej elektroniky a kozmetiky. Dokonca aj noviny boli ráno po ôsmej v novinovom stánku už iba odložené pre známych. Nepomohli občasné výmeny zodpovedných, plamenné reči ešte zodpovednejších ani angažované relácie v televízii. Jednoducho, priestor pre korupciu bol takmer totálny. Ozajstné potlačenie korupcie nastalo až v druhej polovici deväťdesiatych rokov s liberalizáciou ekonomiky, podporou transparentnosti, slobodou médií, prehĺbením občianskej spoločnosti. To sú oblasti, ktoré súčasný premiér buď ignoruje alebo potláča. Nedávno si napríklad „ucítil“ pamiatku na rok 1968 okrem iného aj ohlásením možnosti vyvlastňovania. Nielenže nepochopil, že vtedy začala demontáž totality ekonomicky založenej na štátnom vlastníctve, ale ani to, že aj po roku 1989 to boli práve štátne monopoly spolu so štátnymi bankami, ktoré umožňovali kŕmiť korupciu u nás desiatkami miliónov korún. Na odhaľovanie finančných škandálov v médiách reaguje vládna moc útokom na morálnu integritu novinárov, namiesto toho, aby hľadala cesty, ako zvýšiť transparentnosť a ako zvýšiť nezávislosť polície a efektívnosť súdov tak, aby si trúfili poslať do väzenia aj niekoho zo skorumpovanej časti „verchušky“. Tak, ako to sľubovala pred voľbami v roku 2006.

Aj keby premiér Fico plnil svoj sľub a odvolával ministrov do troch sekúnd po vzniku podozrenia, dokonca aj keby ich menil každé tri sekundy aj bez podozrenia, na potlačenie korupcie to stačiť nebude. Bez systémových opatrení korupcia Fica zožerie. A nás s ním.

Eugen Jurzyca
INEKO

Fico dal Galisovmu kamarátovi 800 tisíc

(PRAVDA, 8.7.2008)

Splnomocnenec vlády a poslanec Smeru Dušan Galis sa prihovril u premiéra za peniaze pre svojho kamaráta Dušana Tittela. Klub plážového futbalu,

ktorý pomohol Tittel založiť, dostal vlni celú štvrtinu z rezervy predsedu vlády Roberta Fica určenej na šport. Z 3,6 milióna korún získal najviac - dve dotácie spolu vo výške 800-tisíc korún. Ďalšieho pol

milióna korún získali plážoví futbalisti od Fica na detské vianočné športové hry. Väčšina dotácií klubom alebo obciam na športové aktivity však dosiahla výšku len 20 až 50-tisíc korún. ◆

Polícia: Vicežupan zneužil svoju právomoc

(SITA, 28.7.2008)

Bývalého podpredsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja (NSK) a súčasného župného poslanca Miklósa F. (SMK) obvinila polícia zo zneužitia právomoci verejného činiteľa. V minulom volebnom období totiž podpísal niekoľko dôležitých zmlúv, ktoré

sa týkali majetku kraja. Jediným štatutárnym zástupcom kraja je však podľa zákona jeho predseda. Bývalý podpredseda NSK podpísal okolo 18 zmlúv. Medzi podpísanými dokumentmi boli aj zmluvy o kontroverznom prenájme domovov sociálnych služieb piatim neziskovým organizáciám,

v ktorých figurovali mená 19 župných poslancov. Okrem prenájmu domovov sociálnych služieb podpísal aj zmluvu o budúcej kúpnej zmluve na vtedy ešte nepostavenú budovu na Palárikovej ulici v Nitre. Miklós F. sa podpísal aj pod úver pre kraj od OTP banky v hodnote kúpnej ceny budovy. ◆

Tomanová dotovala ďalší sociálny podnik Smeru

(HOSPODÁRSKE NOVINY, 22.8.2008)

Spišsko-gemerský sociálny podnik je ďalšia nezisková organizácia, ktorá získa na rozbeh od štátu a z eurofondov okolo sto miliónov korún. Podnik, rovnako ako zvyšné štyri z ôsmich ministerstvom práce Viery Tomanovej podporených projektov, ovládajú ľudia priamo

zo strany Smer-SD. Podľa zistení HN projekt Spišsko-gemerského sociálneho podniku so sídlom v Rožňave pripravovali poslanci NR SR za Smer Ján Belič a Lea Grečková. Minulý týždeň denník Plus jeden deň prišiel s informáciou, že rezort práce prikľepol ďalších 400 miliónov korún na projekty

sociálnych podnikov, ku ktorým sa dostali ľudia prepojení na Smer. Za dotovanými neziskovkami totiž stojí podnikateľ Juraj Thomka - priateľ koalície poslankyne za Smer-SD Jany Laššákovéj. Z celkového počtu dvanástich uchádzačov bolo takto podporených osem projektov. ◆

Župa o korupcii riaditeľa nevie

(SME, 25.8.2008)

Polícia obviňuje riaditeľa úradu bankobystrickej župy Jána Marcineka z prijatia dvojmiliónového úplatku. Mal ho dostať za to, že zabezpečí v zastupiteľstve predaj Domova sociálnych služieb (DSS)

Veľké Pole v okrese Žarnovica za zvýhodnenú cenu. Samospráva v roku 2005 vyhlásila nehnuteľný majetok DSS Veľké Pole za prebytočný a o dva roky neskôr ho predala priamym predajom. Štát do Veľkého Pola pritom pred-

tým investoval niekoľko miliónov. Ján Marcinek vystriedal v roku 2006 Jána Kamoda, ktorý opustil post riaditeľa na vlastnú žiadosť. „Odišiel som z úradu preto, lebo niektoré veci, ktoré sa rozbiehali, a veci, o ktorých som vedel, sa mi priečili,“ komentoval svoj odchod pred dvoma rokmi bývalý riaditeľ úradu Kamoda. ◆

Aktivity TIS

- Transparency International Slovensko prezentovala na konci júna hodnotenie dvoch rokov činnosti vlády a Národnej rady SR v oblasti boja proti korupcii.
- V dňoch 16.-17. júla sa zástupkyňa TIS Miroslava Pagáčová zúčastnila medzinárodného workshopu „Youth Integrity Index“ v juhokórejskom Soule, ktorý sa venoval téme zvyšovania povedomia o integrite mladých ľudí. Účastníci workshopu zostavili metodológiu a dotazník na skúmanie stupňa integrity mládeže.
- Tlačovú konferenciu a úvodným diagnostickým workshopom za účasti veľvyslancu USA v SR Vincenta Obsitnika, primátora mesta Martin Andreja Hrnčiara a prezidentky TIS Emílie Sičákovéj-Beblavej 22. júla odštartoval proces prípravy protikorupčnej stratégie pre mesto Martin. Výsledkom bude zavedenie komplexného balíka protikorupčných opatrení v 17 rôznych oblastiach činnosti mesta.
- Na Skalke pri Kremnici sa od 25. do 27. júla 2008 uskutočnil V. ročník seminára Verejná kontrola miestnej samosprávy. Bol určený najmä pre občianskych aktivistov a regionálnych novinárov, zúčastnilo sa ho však aj niekoľko poslancov mestských zastupiteľstiev. Pre účastníkov zo 17 samospráv boli pripravené odborné prezentácie z jednotlivých oblastí fungovania obcí a miest, dôležitou súčasťou seminára bola však aj večerná diskusia s primátorom Turčianskych Teplíc Michalom Sygútom a výmena skúseností účastníkov s verejnou kontrolou moci na úrovni miestnej samosprávy.
- Dňa 18. 9. sa v priestoroch TIS uskutočnilo pracovné stretnutie

- autorov štúdie k problematike verejno-súkromných partnerstiev (PPP) so zástupcami Ministerstva financií SR, Úradu pre verejné obstarávanie, Asociácie PPP a expertov na problematiku PPP. Cieľom stretnutia bolo prediskutovať pripravovaný materiál so zástupcami odbornej verejnosti.
- V dňoch 19. - 20. septembra sa zástupkyňa TIS Miroslava Pagáčová zúčastnila konferencie „Res Publica Civilis“ vo Varšave týkajúcej sa stratégií rozvoja občianskej spoločnosti. Konferencia sa uskutočnila pod záštitou Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe.
- 23.9. TIS prezentovala Index vnímania korupcie za rok 2008. Index vnímania korupcie, vypracovaný Transparency International, je zverejňovaný od roku 1995 a zohráva dôležitú úlohu pri zvyšovaní verejného povedomia o korupcii.
- TIS v spolupráci s Výborom NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií zorganizovala dňa 30.9.2008 odborný seminár pod názvom *Konflikt záujmov – hodnotenie a odporúčania*. Súčasne bola predstavená nová publikácia TIS *Aby nevládol súkromný záujem*.
- TIS vydala dve nové publikácie: *Aby nevládol len súkromný záujem* (komparatívna analýza riešenia konfliktu záujmov a odporúčania pre Slovensko), ktorá sa venuje systémom riešenia konfliktu záujmov vo svete a hľadá vhodný model pre Slovensko (viac na s. 5) a *Ozdravte vašu organizáciu*, ktorej dva diely prinášajú popis jednotlivých krokov ako identifikovať korupciu v miestnej samospráve a a nájst systémové pravidlá na jej elimináciu.

výber z TI Newsletter, Berlín, domácej a zahraničnej tlače

EURÓPA

ČESKÁ REPUBLIKA:

POSLANCOV JE MOŽNÉ STÍHAŤ ZA TO, AKO HLASUJÚ

Ústavný súd ČR rozhodol o správnosti postupu, že bolo za hlasovanie o pridelení mestských peňazí trestne stíhaných štrnásť poslancov z Českého Krumlova. V pôvodnej českokrumlovskej kauze polícia obvinila bývalého starostu mesta Antonína Princa, jeho nasledovníka Františka Mikeša a vedúceho investičného odboru Lumíra Luštického kvôli machináciám so štátnym príspevkom na rekonštrukciu športovej haly. Poslanci preto odhlasovali, aby sa peniaze na právne zastupovanie vedenia mesta uhradili z mestského rozpočtu. Išlo celkovo o 283 tisíc českých korún. Štátne zastupiteľstvo ale štrnásť poslancov obvinilo zo zneužitia právomocí verejného činiteľa. Ústavný súd ČR tak v podstate potvrdil, že obecní a mestskí poslanci môžu byť stíhaní za svoje hlasovanie. (www.aktualne.cz)

VEĽKÁ BRITÁNIA:

WIMBLEDON – ZA KORUPCIU NA 2 ROKY DO VÄZENIA

Hráči, ktorí by zámerne vypustili svoj zápas na trefom grandslamovom turnaji sezóny, londýnskom Wimbledone, okrem iného môžu skončiť až na dva roky za mrežami. Takéto varovanie vyslovil britský minister športu Gerry Sutcliffe. Špeciálna protikorupčná komisia, ktorá na základe objednávky od Asociácie tenisových profesionálov ATP, Tenisovej asociácie žien WTA a Medzinárodnej tenisovej asociácie ITF skúmala podozrivé prejavy na stávkovom trhu, zostavila zoznam háklivých duelov od sezóny 2002: medzi 45 takými to zápasmi figuruje aj 8 z trávy v britskej metropole, z toho štyri v rámci vlaňajšej dvojhry mužov. „Dôveru verejnosti v integritu športu považujeme za absolútnu prioritu,“ uviedol G. Sutcliffe a pokračoval: „Martina Navrátilová volá po doživotnom suspendovaní vinníkov a ja s ňou úplne súhlasím.“ (SITA)

KOSOVO: KOSOVSKÁ VLÁDA MÁ PROBLÉMY S KORUPCIOU

Cohu, miestna watchdogová organizácia, zverejnila zoznam najväčších etických prehrškov kosovskej vlády počas prvých 200 dní existencie tohto štátu. Patria k nim konflikty záujmov, nadmerné utrúcanie verejných zdrojov na aktivity, ktoré sa nedotýkajú vládnej agendy,

predsedu vlády od trestného stíhania v čase, kým vykonávajú svoju funkciu. Týka sa štyroch najvyšších postov v krajine – prezidenta, predsedu vlády a predsedov oboch komôr parlamentu. Kritici zároveň vyčítajú, že zákon je ušitý pre premiéra Berlusconiho, ktorý čelí viacerým korupčným procesom. 71-ročný mediálny magnát bol obvinený z korupcie, daňových podvodov

predsedu vlády od trestného stíhania v čase, kým vykonávajú svoju funkciu. Týka sa štyroch najvyšších postov v krajine – prezidenta, predsedu vlády a predsedov oboch komôr parlamentu. Kritici zároveň vyčítajú, že zákon je ušitý pre premiéra Berlusconiho, ktorý čelí viacerým korupčným procesom. 71-ročný mediálny magnát bol obvinený z korupcie, daňových podvodov

TALIANSKO:

TALIANSKY PARLAMENT SCHVÁLIL ZÁKON O IMUNITĚ

Talianský parlament defínitívne schválil kontroverzný zákon o imunitě, ktorý predložila vláda Silvia Berlusconiho. Zákon ochraňuje najvyšších predstaviteľov štátu vrátane

a nelegálneho financovania svojej strany. Berlusconi však tvrdí, že je nevinný. (BBC)

AMERIKA

USA: SENÁTOR BOL OBVINENÝ ZO ZATAJOVANIA DAROV OD ROPNEJ SPOLOČNOSTI

Federálna veľká porota v americkom štáte District of Columbia, kam patrí hlavné mesto USA Washington, obvinila 84-ročného senátora štátu Aljaška Teda Stevensa z nepriznania darov vo výške viac ako 250 tisíc dolárov, ktoré mal v rokoch 1999 – 2006 získať od ropnej spoločnosti VECO Corporation. Medzi dary patrí napríklad rozsiahla obnova a zariadenie jeho domu v Aljaške alebo automobil Land

Rover. Stevens bol ako senátor zástancom zvýšenia ťažby na Aljaške, podporoval však aj environmentálne advokačné skupiny. Ted Stevens je najdlhšie slúžiacim republikánom v americkom senáte, na Aljaške je považovaný za takmer hrdinskú postavu. Strýko Ted, ako ho nazývajú, zohral kľúčovú rolu v procese získania štátnosti Aljaškou, ktoré bolo zavŕšené v januári 1959, keď sa stala 49. federálnym štátom USA. (New York Times)

ÁZIA

BANGLADÉŠ: ÚPLATKÁRSTVO ODHALENÉ V PROTIKORUPČNOM ÚRADE

Bangladéšsky najvyšší protikorupčný úrad oznámil, že odhalil korupciu vlastných zamestnancov, ktorí samotní sa mali podieľať na potláčaní korupčných praktík. Konanie sa začne proti 28 zamestnancom, 11 z nich bude postavených pred súd. Bangladéška vojenská vláda zriadila protikorupčný úrad hneď po prevzatí moci v januári minulého roku. Úrad disponuje značnými právomocami a má na svojom konte viacero úspechov v kauzách vedených proti politikom, bývalým ministrom a veľkopodnikateľom. Podľa Transparency International patrí Bangladéš k najskorumpovanejším krajinám na svete. (AFP)

AFRIKA

KEŇA: POLÍCIA JE NAJSKORUMPOVANEJŠOU INŠTITÚCIOU V KRAJINE

Tvrdí to na základe prieskumu verejnej mienky keňská národná Transparency International. Polícia dosiahla tento neslávny titul siedmykrát za sebou. Podľa toho istého výskumu uskutočneného na vzorke 2400 Keňanov sa v uplynulom roku stretlo s požiadavkou poskytnúť úplatok 87 percent obyvateľov. 88 percent z nich úplatok aj zaplatilo. Na prvenstvo polícia potrebovala 57 zo 100 bodov. Najmenej skorumpovanou inštitúciou sú cirkvi a náboženské spoločnosti, ktoré získali len jeden bod. (Reuters)

HODNOTENIE DVOCH ROKOV ČINNOSTI VLÁDY A NÁRODNEJ RADY SR V OBLASTI BOJA PROTI KORUPCII

Transparency International Slovensko pripravila hodnotenie dvoch rokov činnosti vlády a Národnej

rady SR v oblasti boja proti korupcii. Nasledujúci text je krátkym abstraktom hodnotiacej správy.

Protikorupčné plány vlády SR sú zatiaľ nejasné, pretože vláda SR si za uplynulé dva roky nepripravila svoj Protikorupčný program. Nevytvorila ani dostatočnú organizačnú kapacitu na zaoberanie sa touto dôležitou agendou. Koordináciou tejto verejnej politiky je poverený podpredseda vlády SR a minister vnútra Robert Kaliňák. Ďalšou dôležitou inštitúciou je Odbor ochrany finančných záujmov EÚ a boja proti korupcii Úradu vlády SR, ktorý je však kapacitne poddimenzovaný a nevyvíja v súčasnosti dostatok aktivít. Internetová stránka uvedeného odboru je „dobré ukrytá“ a po dvoch rokoch činnosti neobsahuje ani jeden dokument vytvorený počas tohto volebného obdobia za účelom boja proti korupcii v SR. Dôležitú úlohu pri navrhovaní, príprave a implementácii protikorupčných opatrení môžu zohrávať aj jednotlivé ministerstvá. Úroveň aktivít ministerstiev a ostatných ústredných orgánoch štátnej správy v tejto oblasti je však možné hodnotiť ako nízku. Aktivity v oblasti prevencie na ministerstvách sú prakticky nulové. Uvedený stav sa okrem iného prejavuje v tom, že dynamika znižovania korupcie sa na Slovensku znížila, tak ako na to poukazuje aj Index vnímania korupcie 2008, ktorý predstavujeme aj v tomto čísle Pod lupou.

1. Prevencia korupcie

Preventívne opatrenia v oblasti boja s korupciou by mali byť zamerané na znižovanie priestoru pre korupciu. Vláda Roberta Fica však

zatiaľ neuskutočnila štrukturálne reformy v oblastiach citlivých na korupciu tak, aby sa priestor pre korupciu znížil. Ide hlavne o zdravotníctvo, súdnictvo, verejné obstarávanie a oblasť politickej korupcie.

V oblasti zdravotníctva sa za ostatné dva roky neuskutočnili štrukturálne reformy, preto sa priestor pre korupciu v danej oblasti nezmenšil. Média diskutujú o viacerých kauzách spojených napríklad s verejným obstarávaním v zdravotníctve, daný rezort a ani vláda na ne však nereagujú. Problémom Slovenska je aj slabá vymožitelnosť práva. Súdy si nevedia do s t a t o č n e poradiť s prieťahmi v konaniach, trestnými kauzami niektorých „vplyvných“ ľudí alebo v ostatnom období ani v obrane trhu v rozhodnutiach voči Protimonopolnému úradu SR. Dobrým príkladom nie je ani šéf príslušného rezortu Štefan Harabin, jeho odvolanie požadujú mnohí politici a občianske iniciatívy.

Vo verejnom obstarávaní dochádza naďalej k uprednostňovaniu netransparentných postupov verejného obstarávania pred verejnou súťažou. V oblasti politickej korupcie je možné badať niekoľko negatívnych javov - vytváranie kultúry bez-trestnosti, rodinkárstva, papalášizmu a stranického klientelizmu. Dominantná vládnuca strana Smer-SD

bola v predchádzajúcom volebnom období podporovateľom funkčného systému regulácie konfliktu záujmov. Počas uplynulého dvojročného obdobia však nenastala žiadna zmena, a taktiež pokusy časti opozície (poslanci KDĽ) na zmenu príslušného ústavného zákona boli zamietnuté. Stranícky klientelizmus je ďalším príkladom pomerne vulgárneho vnímania verejnej moci, keď v otvorenej súťaži nevyhráva na základe profesionality ten najlepší, ale ten, kto má najlepšie stranické konexie. Stranícky klientelizmus sa prejavuje vo viacerých oblastiach, príkladom je rozhodovanie o alokácii dotácií, prideľovaní eurofondov na tzv. sociálne podniky alebo stranické nominácie do štátnych firiem či mediálnych rád.

Positívne vnímame zavedenie bezplatnej databázy základných katastrálnych údajov na internete od 1. septembra 2007. Tento register umožní prístup k údajom o nehnuteľnostiach, vlastníckych právach k nim, katastrálnym mapám a pod., čím uľahčí verejnú kontrolu moci. Rovnako pozitívne hodnotíme vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky súdny poriadok. V prípade jeho schválenia napríklad zrýchli rozhodovanie v drobných sporoch a urýchli aj ostatné procesy, ktoré doteraz viazli na pomalých súdoch.

2. Potieranie korupcie

Počas dvoch rokov pôsobenia vládnej koalície Smer-SD, SNS a LS-HZDS neboli zaznamenané snahy vybudovať kredibilné inštitúcie potierajúce korupciu, zaznamenali sme skôr snahy o potieranie protikorupčných inštitúcií. Možno sem zaradiť útoky na Špeciálny súd so sídlom v Pezinku a prijatie nového tlačového zákona, ktorý ohrozuje seriózny výkon investigatívnej žurnalistiky.

3. Politická kultúra v oblasti znižovania korupcie

Pri hodnotení stavu politickej kultúry v oblasti znižovania korupcie je možné uviesť dve poznámky. Po prvé, spolu s Robertom Ficom vládnu aj Ján Slotá a Vladimír Mečiar, ktorí doposiaľ dostatočne nevyjasnili verejnosti pôvod svojho majetku. Podobne premiér Robert Fico zatiaľ nedostatočne dôveryhodne vysvetlil spôsob nadobudnutia bytu jeho matkou od firmy IKORES, ktorá získala viaceré zákazky od štátu, a to aj rokovacím konaním bez zverejnenia. Po druhé, premiér Robert Fico verbálne odsudzuje korupčné praktiky a v porovnaní s prvým rokom jeho vládnutia sme v druhom roku boli svedkami vyvedenia politickej zodpovednosti v prípade ministra Františka Kašického a ministra Miroslava Jureňu. Pri vyvodzovaní politickej zodpovednosti však nie je použitý rovnaký meter. Stalo sa tak v prípade súčasného ministra financií Jána Počiatka, ministerky práce, sociálnych vecí a rodiny Viery Tomanovej a do tejto kategórie spadá aj prípad štátneho tajomníka Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR Martina Glváča. ◆

V SOULE O INTEGRITE MLÁDEŽE

„Bez efektívneho protikorupčného vzdelávania nebudú mať z dlhodobého hľadiska snahy zbaviť sa korupcie veľký význam. A bez náležitého vzdelávania o integri-

te bude vízia sveta bez korupcie iba ilúziou.“ Týmito slovami začal seminár o integrite mládeže predsa Transparency International Južná Kórea Geo-Sung Kim.

Medzinárodný seminár zameraný na prípravu indexu integrity mladých ľudí sa uskutočnil 16. a 17. júla 2008 v juhokórejskom hlavnom meste Soul. Podstatou tejto iniciatívy juhokórejskej TI s podporou Ministerstva pre verejnú správu a bezpečnosť bolo vytvoriť takú stratégiu a následne podniknúť také kroky, ktorých výstupom by bolo posilnenie povedomia o korupcii a transparentnosti u mladých ľudí. Pracovného stretnutia pod názvom Youth Integrity Index Workshop sa zúčastnili zástupcovia medzinárodných pobočiek TI a ďalších mimovládnych organizácií s prevažným zastúpením ázijských krajín, ale tiež z Európy a Afriky.

Počiatočnou fázou bolo zostavenie metodológie a vytvorenie dotazníka na skúmanie stupňa integrity mládeže tak, aby boli tieto, z dôvodu možnosti komparácie, aplikovateľné aj v iných krajinách. Otázky dotazníka boli formulované tak, aby dávali rovnaký význam v každej krajine a zohľadňovali spoločenskocultúrne špecifiká. Výskum by mal byť akýmsi prvým krokom a poskytnúť údaje na pochopenie vnímania a postojov mladých ľudí ku korupcii, ktoré sú nevyhnutné pre stanovenie ďalšieho postupu. Samotný výskum, konkrétne kontroverzné a provokačné otázky, môžu primäť mladých ľudí k zamysleniu sa nad korupciou, zvýšiť ich povedomie a zaujať pozornosť smerom k boju proti korupcii. Pochopiteľne, dotazník sám o sebe nie je postačujúcim pre zvýšenie integrity a netolerancii ku korupcii; je potrebné viesť vzdelávacie projekty, akými je napríklad výučba eti-

ky, diskusné stretnutia so študentmi, organizovanie vzdelávacích táborov, či vydávanie učebných materiálov, ktoré by viedli k zamysleniu sa nad problematikou korupcie. Výsledky výskumu tiež môžu zaujať pozornosť politických elít a viesť k implementácii vzdelávacích projektov zameraných na zvyšovanie povedomia o dôležitosti problematiky korupcie a boja proti nej. Pilotný výskum sa uskutoční v jese-

povanú, 72 percent by ju zaradilo do prvej dvadsiatky najskorumpovanejších krajín sveta a 51,6 percenta z nich považuje korupciu za veľmi závažný spoločenský problém. 41,3 percenta respondentov považuje za nepotrebné dodržiavať zákony, pokiaľ „sa nikto nepozerala“. V prípade, ak by boli respondenti svedkami určitej korupčnej aktivity, 33 percent by predstieralo, že sa nič nestalo, ak by táto aktivi-

Snímka: archív TIS

ni 2008 v šiestich ázijských krajinách – v Bangladéši, Južnej Kórei, Mongolsku, Thajsku, na Filipínach a v Taiwane a jeho výstupy budú prezentované na novembrovej konferencii v Aténach.

Kritické údaje z roku 2001

Nie je prekvapujúce, že sa juhokórejská pobočka TI rozhodla iniciovať aktivity na zvyšovanie integrity mladých ľudí. Údaje o vnímaní korupcie mládežou, ktoré boli získané prieskumom z roku 2001 v Soule, sú skutočne alarmujúce. Spomedzi tisícky študentov stredných škôl až 90,5 percenta uviedlo, že považujú kórejskú spoločnosť za skorumpo-

vanú, 22,7 percenta by tolerovalo korupciu u rodinných príslušníkov alebo iných príbuzných. 41 percent opýtaných by dalo úplatok, ak by im tento pomohol vyriešiť určitý problém a 12 percent z nich by takéto konanie samo iniciovalo. Podľa 41 percent nenastane v budúcnosti u kórejskej spoločnosti žiadna zmena v zmysle nižšej miery korupcie. Ako najskorumpovanejšiu skupinu respondenti uviedli politikov (33 percent), korporácie (12 percent) a štátnych úradníkov (11 percent).

Takéto vnímanie korupcie mladými ľuďmi môže byť

dôsledkom nasledovania starších vzorov, vnímajúc korupciu ako akceptovateľnú a zároveň nevyhnutnú taktiku, ak má byť človek úspešný. Preto aj tieto údaje hovoria o tom, aké dôležité je venovať sa oblasti vzdelávania mladých ľudí vo vzťahu k informovanosti, etike a vnímaniu korupcie.

Vzdelávacie aktivity mládeže na Slovensku

TIS v rámci boja proti korupcii uskutočňuje viacero vzdelávacích aktivít na úrovni stredných a vysokých škôl. S cieľom podpory aktívneho občianskeho postoja voči korupcii viedlo projekty zavedenia problematiky etiky, transparentnosti a korupcie do výučby na stredných a vysokých školách, a to napríklad vydávaním učebných textov a metodických príručiek, usporadúvaním seminárov zameraných na informovanie o protikorupčných nástrojoch, organizovaním súťaží, výučbou predmetov zaoberajúcich sa problematikou etiky, korupcie, konfliktu záujmov, transparentnosti, uskutočňovaním tréningov študentov aj učiteľov, zamestnávaním štátnikov a i. TIS v spolupráci s Ústavom verejnej politiky Fakulty spoločenských a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave pripravila kurz v rozsahu jedného semestra s názvom Etické otázky, transparentnosť a korupcia vo verejnej politike. Cieľom kurzu je pochopiť fenomén korupcie a jej mnohých podôb, poskytnúť informácie o možných systémových opatreniach, ktoré obmedzujú priestor pre korupciu, ako aj diskutovať o príčinách a dôsledkoch korupcie a pôsobiť tak na vytváranie aktívneho postoja k zavádzaniu protikorupčných poistiek v oblasti verejnej politiky. ◆

Miroslava Pagáčová
projektová asistentka TIS

ABY NEVLÁDOL LEN SÚKROMNÝ ZÁUJEM

Na začiatku písania štúdie Aby nevládol len súkromný záujem (komparatívna analýza riešenia konfliktu záujmov a odporúčania pre Sloven-

sko) mali autori pred sebou nasledujúcu otázku: ako zlepšiť systém fungovania riešenia konfliktu záujmov verejných činiteľov na Slovensku?

Konflikt záujmov je totiž jedným z významných potenciálnych zdrojov korupcie. Z uvedeného dôvodu si zaslúži jeho regulácia pozornosť orgánov verejnej moci, ale aj občanov. Doterajšia právna úprava tejto problematiky na Slovensku je považovaná za nedostatočnú a vážne nedostatky sú aj v spôsobe implementácie príslušnej legislatívy v praxi. Dôvodom je predovšetkým zverenie kontrolných právomocí do rúk politikom, ktorí zastávajú funkcie v dozorných orgánoch, napr. poslanci NR SR vo Výbore NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií.

Po dlhšom rozmýšľaní sa autori rozhodli pre rozdelenie obsahu publikácie do nasledovných troch častí.

V prvej časti sa venujú teórii problematiky konfliktu záujmov, definovaniu verejného záujmu v jednotlivých spoločenských vedách a načrtávajú pohľady na reguláciu problematiky konfliktu záujmov. Táto časť je nevyhnutná pre širšie pochopenie konfliktu záujmov v rámci života spoločnosti a činnosti verejného sektora a slúži aj ako základ pre formulovanie jednotlivých odporúčaní pre Slovensko, ktorému sa autori venujú v časti tri.

V ďalšej časti prinášajú autori publikácie komparatívnu analýzu regulácie konfliktu záujmov vo vybra-

ných štátoch a mestách. Venujú sa krajinám, ktoré majú nižšiu mieru korupcie ako Slovensko, z čoho vyplýva aj predpoklad lepšieho riešenia konfliktu záujmov v porovnaní so Slovenskom. Blížšie analyzujú také inštitúty riešenia konfliktu záujmov ako sú povinnosti a obmedzenia verejných funkcionárov, dozorujúce inštitúcie, majetkové priznania, postzamestnanecké obmedzenia, sankcie. Zároveň

ponúkajú odporúčania vyplývajúce z analýzy jednotlivých krajín pre Slovensko.

Posledná časť rozpracúva doterajšiu skúsenosť s uplatňovaním platnej legislatívy na Slovensku, upozorňuje na najproblematickejšie inštitúty platnej právnej úpravy konfliktu záujmov a v závere prináša odporúčania Transparency International Slovensko na uskutočnenie zmien spolu

so vzorovým majetkovým priznaním.

Veríme, že predložená publikácia odpovedá na predloženú otázku a bude vhodným materiálom pre každého, kto chce získať podrobnejší prehľad o možnostiach a perspektívach legislatívnej úpravy konfliktu záujmov a ponúka odborný podklad pre spoločenskú diskusiu o spôsobe a rozsahu regulácie konfliktu záujmov, tak aby sa podarilo sfunkčoniť kontrolné mechanizmy a zlepšiť verejnú kontrolu majetkových pomerov verejných funkcionárov na Slovensku. ◆

Emília Sičáková-Beblavá

Inštitúcie konajúce vo veci ochrany verejného záujmu verejných činiteľov vo vybraných krajinách

Kanada: v Kanade pôsobí Komisar pre etiku senátorov a Komisar pre etiku a konflikt záujmov. Komisar pre etiku senátorov dohliada na reguláciu etiky v Hornej snemovni, t.j. na senátorov. Jeho úrad bol vytvorený v roku 2004. Komisar je pri svojich rozhodnutiach nezávislý od vlády aj od parlamentu. Jeho úlohou je napríklad poskytovať rady a odporúčania senátorom o povinnostiach vyplývajúcich zo Zákona o konflikte záujmov, vykonávať šetrenia, pripravovať výročné verejné prehlásenia či podporovať efektívnu komunikáciu a spoluprácu. Komisar pre etiku a konflikt záujmov môže napríklad uskutočňovať vyšetrovania, má právomoc uplatniť administratívne pokuty. Taktiež uskutočňuje vzdelávacie aktivity pre poslancov Dolnej Snemovne a širokú verejnosť.

Kalifornia: Komisia pre férové politické praktiky (FPPC) je vo svojej podstate nezávislou inštitúciou zloženou z piatich členov. Dvomi členmi vrátane predsedu komisie menuje guvernér (Governor), jedného člena menuje štátny sekretár/tajomník (Secretary of State), generálny prokurátor (Attorney General) a štátny kontrolór (State Controller). V komisii nesmú byť viac než traja členovia z jednej politickej strany. Jej hlavným cieľom je presadzovať nestrannosť predstaviteľov štátu i predstaviteľov na lokálnej úrovni. FPPC vyšetruje možné porušenia zákona o konflikte záujmov, udeľuje tresty a pomáha na štátnej a lokálnej úrovni v tvorbe a presadzovaní kódexov o konflikte záujmov. Ďalej sa venuje problematike politických kampaní, majetkovým priznaniam, problematike lobingu a konfliktu záujmov.

Nový Zéland: kľúčovú úlohu pri riešení problematiky v oblasti konfliktu záujmov poslancov a ministrov na Novom Zélande zohráva Generálny audítor (v slovenskom kontexte ide o Najvyšší kontrolný úrad), ktorý predkladá správy parlamentu Nového Zélandu. Generálny audítor poskytuje vedenie v etických otázkach verejného obstarávania, spravuje registre záujmov poslancov a ministrov apod. Je nezávislý pri výkone svojich funkcií od vlády aj parlamentu, ale zodpovedá sa parlamentu za spravovanie verejných prostriedkov, ktorú sú mu zverené. Generálny audítor je funkcionárom parlamentu. Príslušná osoba môže vykonávať túto funkciu iba raz, a to na obdobie neprekračujúce 7 rokov.

Veľká Británia: Komisar pre etické štandardy vo Veľkej Británii je menovaný do funkcie na základe rozhodnutia Dolnej snemovne, pričom sa stáva pracovníkom snemovne. Voľbe komisára predchádza otvorený a konkurenčný výber spomedzi kandidátov, z ktorých dvaja predstúpia pred Komisiu pre etické štandardy verejného života, ktorá následne vydá odporúčanie pre Dolnú snemovňu. Post parlamentného splnomocnenca otvorený pre každého, kto sa chce uchádzať o post.

AKO PARTICIPUJÚ AMERIČANIA

V rubrike „Protikorupčné nástroje“ sa väčšinou venujeme novoprijatým právnym predpisom, ktoré majú ambíciu zvyšovať transparentnosť verejnej sféry. Keďže však v poslednom období nebol v slovenskom parlamente schválený

žiadny takýto zákon, dnes na tomto mieste predstavíme inšpiráciu zo Spojených štátov amerických. Pôjde o stručný prehľad fungovania samosprávy s dôrazom na informovanosť a rokovacie procedúry kolektívnych orgánov.

Spojené štáty americké sú mimoriadne decentralizovanou krajinou, kde je možnosť zapájať sa do rozhodovania pre občanov vytvorená na všetkých štyroch úrovniach správy vecí verejných - federálnej, štátnej, regionálnej i lokálnej. Najprepracovanejšia je, prirodzene, na úrovni miestnej (obce a mestá). V ďalšom texte sa venujeme práve tomuto komunálnemu stupňu.

V USA neexistuje - na úrovni federácie ani jednotlivých štátov - zákon, ktorý by určoval fixnú štruktúru orgánov samosprávy. Pravidlá si určuje každá obec sama. Dôsledkom potom je, že v niektorých obciach a mestách je starosta volený priamo obyvateľmi (t.j. ako na Slovensku), inde starostu volia spomedzi seba poslanci (český model), v ďalšom modeli sa na čele obce striedajú na základe ročného rotačného princípu poslanci a stretnúť sa možno aj so samosprávami, ktoré sú vedené profesionálnymi city managermi (ekvivalent nášho prednostu obecného úradu). Rovnako diverzifikovane je upravený aj spôsob odvolania starostu. Vo väčšine amerických samospráv volia občanov okrem

poslancov, prípadne starostu aj ďalších verejných funkcionárov - šerifa, šéfa hasičského zboru, pokladníka, obecného právnik, ohliadača mŕtvol a pod. Napriek tomu, volených funkcionárov celkovo nie je viac ako u nás - vyplýva to najmä z nízkeho počtu poslancov. V priemere ich je od päť do deväť. Hlavné mesto USA Washington má 13 poslancov a takmer miliónové San Francisco len 11 poslancov. Zvýšenú politickú zodpovednosť voči voličom zabezpečuje zasa voľba v jednomandátových obvodech.

Večerné zasadnutia

Rôznorodá je aj možnosť účasti občanov na rozhodovaní. Okrem častých referend (typických napr. pre štát Kalifornia), zhromaždení či hiringov, za povšimnutie stojí aj úprava rokovania obecných/mestských zastupiteľstiev. Zastupiteľstva rokujú verejne, v priemere dva až trikrát mesačne. V záujme vytvorenia priestoru pre účasť čo najväčšieho počtu ľudí, zasadania sa väčšinou začínajú až podvečer, resp. večer a nezriedka trvajú aj do polnoci. Rokovania sú hojne navštevované, pričom nejde len o zástupcov tlače či seniorov. Na úvod

rokovania sa robí prehľad doručenej pošty. Poslanci dostanú do rúk prehľad všetkých žiadostí, listov, sťažností i e-mailov, ktoré boli obci doručené odo dňa posledného rokovania a informujú sa ako bol tenktorý problém vyriešený. Nepísaným pravidlom je, že akákoľvek záležitosť musí byť uzavretá najneskôr do 30 dní. Po ukončení diskusie poslancov sa ku každému bodu rokovania otvára priestor pre verejnosť (tzv. notice). Udelenie slova pre verejnosť teda nie je podmienené predchádzajúcim súhlasom poslancov, ako je tomu často u nás. V menších komunitách (napr. v 9-tisícovom mestečku Jackson v štáte Wyoming) má zastupiteľstvo aj kompetencie stavebného úradu a rozhoduje priamo o výstavbe jednotlivých objektov. Vo väčších samosprávach sa poslanci venujú len územnému plánovaniu.

Prepis z diskusie zastupiteľstva sa zverejňuje v miestnej tlači, rovnako ako výpis z hlasovaní poslancov. Miestna tlač plní zväčša plní aj úlohu koordinátora verejnej diskusie ku kontrolným (napr. stavebným) témam. Samosprávne úrady väčšinou nevydávajú

vlastné periodiká (tzv. radničné listy).

Amerika bloguje

Transparentnosť fungovania kolektívnych orgánov v USA je do veľkej miery garantovaná aj existenciou dvoch druhov zákonov - tzv. open meetings laws a tzv. public records laws. Prvý typ legislatívy určuje, že žiadny samosprávny (ale ani štátny) kolektívny orgán nemôže rokovať neverejne. Z tohto dôvodu sú verejne prístupné aj zasadania komisií obecného zastupiteľstva či rokovania obecnej rady. Druhý druh zákonov, ekvivalent slovenského zákona o slobode informácií, ktorý bol v jednotlivých štátoch a regiónoch USA prijatý väčšinou v 70., príp. 80. rokoch minulého storočia, zasa zaručuje prístup verejnosti ku všetkým zápisniciam a dokumentom samosprávy s výnimkou tých, ktoré musia zostať utajené v záujme národnej bezpečnosti, autorskoprávnej a obchodnej ochrany, resp. ochrany osobných údajov. Obce a mestá si okrem toho prijímajú aj vlastné nariadenia z tejto oblasti. Známa je napríklad San Francisco Sunshine Ordinance. V posledných rokoch mnohé americké samosprávy posilňujú svoje webstránky, na ktorých nezriedka zabezpečujú aj on-line prenos rokovaní orgánov, možnosť chatových diskusií s jednotlivými samosprávnymi aktérmi, blogové denníky poslancov a pod. ◆

Vladimír Pirošík

*komunálny poslanec,
spolupracovník TIS*

BUTLER & DRAKEFORD: SCANDAL, SOCIAL POLICY AND SOCIAL WELFARE

Prepojenie medzi škandálom, sociálnou politikou a sociálnou starostlivosťou je vo Veľkej Británii dynamické. To je len jeden zo záverov odbornej práce auto-

rov a profesorov Iana Butlera a Marka Drakeforda v ich práci Scandal, Social Policy and Social Welfare (Škandál, sociálna politika a sociálna starostlivosť).

Butler a Drakeford sa mikroskopicky pozreli na najvýraznejšie škandály z oblasti sociálnej starostlivosti o psychicky chorých pacientov a deti v sociálnej opatere. Čitateľ s údivom zisťuje, aké škandály sa za posledných približne 200 rokov stali a ako si s nimi poradila britská spoločnosť, ale tiež politické špičky. Priestor je tiež venovaný tzv. verejným vyšetrovacím výborom.

„Skorumpovaná“ starostlivosť

Kniha je doslova zborníkom škandálov, ktoré sa udiali v prípadoch starostlivosti o tých najbezbrannejších. O starostlivosti sa preto hovorí príliš nedá. Autori ju dokonca nazvali „skorumpovanou“. Nejde však o korupciu v tradičnom chápaní, ale skôr o správanie personálu a jednotlivcov, ktoré je skazené a často sa ani nedá vysvetliť finančnou alebo inou materiálnou (ne)motiváciou. Jednotlivé kapitoly sa venujú najprv historickému vývoju tejto starostlivosti. Čitateľ sa napríklad dozvedá o nesystémovom sfahovaní mentálne chorých pacientov z miesta na miesto, ktoré končí vraždou opatrovateľa. Dozvedáme sa tiež o deťoch v opatere, ktoré sa aj napriek zdokumentovanému trýzneniu a znalosti problému okolím nakoniec stanú obeťami domáceho násillia. Sú spomenuté desiatky prípadov zbytočných úmrtí, ku ktorým došlo aj kvôli nedôslednému dodržiavaniu predpísaného systému starostlivosti.

K objasneniu a vyvodu systémových riešení došlo aj vďaka silnej britskej ob-

čianskej spoločnosti. Tá nepustila, aby prípady, ktoré by inak mohli zapadnúť prachom, ostali nevyšetrené a vinníci nepotrestaní. V jednom z prípadov je spomenutá komunita ľudí, ktorí v čase, keď boli škandály v sociálnej oblasti pre úrady a médiá tabu, vydali vlastnú knihu, v ktorej na základe listov opisujú tie najhoršie prípady zaobchádzania so psychicky chorými pacientmi. Nezabudli však zmeniť mená všetkých zainteresovaných a tiež mená nemocníc a ústavov. Aj vďaka tejto iniciatíve bolo začaté verejné vyšetrovanie nezávislým vyšetrovacím výborom.

Ako fungujú vyšetrovacie výbory

Autori v každej kapitole zdôrazňujú, že to vždy boli škandály a následné protesty alebo reakcie verejnosti a tiež tlak médií, ktoré poslúžili ako zdroj zmeny systému sociálnej starostlivosti či už o psychicky chorých pacientov alebo o deti v núdzi. Škandály je však najprv nutné vyšetriť nezávislými a odbornými výbormi, ktoré majú kvázi súdne právomoci. Takéto vyšetrovanie je na britských ostrovoch pomerne pravidelný jav. Môžu byť vytvorené štátnym alebo obvodným úradom verejnej správy na základe podnetu občana alebo verejného činiteľa. Spomínajú sa ich výhody a tiež výsledky, ktoré však nie vždy viedli k potrebnej zmene systému. Aj v politicky vyspelej krajine sa vyšetrovacie výbory stretávajú so snahou politických špičiek o manipuláciu alebo v niektorých prípadoch

aspoň o účelové oddialenie alebo načasovanie zverejnenia výslednej správy. Tie navyše niekedy nesmú byť zverejnené celé.

Nemocnica Ely, Cardiff 1969

Jedným z najčastejšie spomínaných a najhorších škandálov sa odohral v nemocnici Ely vo Walese. Vyšetrovanie sa začalo až potom, ako bolo brutálne správanie a zaobchádzanie personálu nemocnice s mentálne chorými pacientmi spísané na základe výpovedí pacientov

a ich príbuzných v už vydanej knihe. Príbehy a obvinenia boli také silné, že úrady samé iniciovali vyšetrovanie. Vyšetrovacie výbory sa však v tomto období väčšinou snažili obhajovať postupy personálu a zmäkčovať obvinenia. Často v správach napríklad používali protitvrdenia namierené na sťažovateľov alebo obhajovali niekedy aj brutálne postupy personálu. V prípade nemocnice Ely to však bolo iné. Tvrdenia a dôkazy boli tak dôveryhodné, že potresta-

nie bolo nevyhnutné. Hrdina - ošetrovateľ, ktorý na škandály upozornil a pôsobil ako svedok, však skončil najhoršie. Po zverejnení prípadu a záverov vyšetrovania mal problém nájsť opäť zamestnanie.

Zmena systému

Aj na základe týchto škandálov sa systém sociálnej starostlivosti menil. Škandál môže viesť k zmene politiky v sociálnej sfére, nezabrání však vzniku nových škandálov, korupcii, alebo nevhodnému správaniu. Autori vychádzajú z toho, že chyba nie je vždy v systéme ako takom, ale skôr v jeho článkoch a jednotlivcoch, ktorí nie vždy spolupracujú tak, ako majú.

Škandály, ktoré prepukli vo Veľkej Británii, by mohli slúžiť ako poučenie a tiež výstraha pre ľudí na Slovensku – nielen tých, ktorí sa zaoberajú touto problematikou. Jedným z hlavných odkazov knihy by preto mohol byť nasledovný: potrebné sú nielen systémové riešenia, ale aj osveťa spoločnosti a individuálny prístup riešenia jednotlivých prípadov.

Kniha je písaná pomerne jednoduchým a zrozumiteľným jazykom, ktorému bez väčších problémov porozumejú aj nezainteresovaní. Obsah je však pomerne komplikovaný a dosť podrobný, takže skôr odradí laickú verejnosť. Kniha sa dá odporučiť najmä akademikom, úradníkom, verejným činiteľom a tiež lekárom a profesionálnemu personálu, ktorý sa zaoberá mentálne hendikepovanými pacientmi alebo sociálne odkázanými deťmi. Je tiež vhodná pre všetkých, ktorí pracujú alebo sa bližšie venujú sociálnej sfére. ◆

Tomáš Jacko
*student University of Manchester
 a spolupracovník TIS*

Vanda Rybanská, občianska aktivistka a poslankyňa obce Dunajská Lužná: Nesnívam, iba optimalizujem, koľko vládzem.

Prečo ste sa stali občianskou aktivistkou?

– Zrejme to bude kombináciu génov, výchovy a prostredia. Túžim, aby veci okolo mňa dobre fungovali: hotel na dovolenke, očkovanie, zásielkový obchod, škôlka, rýchlostná cesta R7, detské kardio-centrum – i obec Dunajská Lužná (okr. Senec), kam sme sa prísťahovali. Počas aktívnych prác som ako nezamestnaná zadarmo robila na obecnom úrade. Čakala som tam na voľné miesto, aby som nemusela od malých detí dochádzať do Bratislavy. Trpezlivosť a predošlé žurnalistické skúsenosti mi priniesli zvolenie za neplatenú šéfredaktorku obecného Spravodaja - a tým povinnú účasť na zastupiteľstvách. Bývala som tam jediné „občianske publikum“. A tam sa veru diali veci! Začala som ich pašovať do Spravodaja. A študovať zákony: o obecnom zriadení, o slobodnom prístupe k informáciám, rokovací poriadok obecného zastupiteľstva. Bola som pripravená, keď sa v r. 2005 zjavili rozhnevaní novoprisťahovalci, ktorým starosta v rozpore so zákonmi tajne dovolil postaviť pred bytovkou 40-metrový vysielač. To považujem za zdroj občianskeho aktivizmu v Lužnej.

Prečo považujete nedostatok transparentnosti a korupciu v malej obci za problém?

– V malej obci je korupcia zrejme nezničiteľná. Každý je každému rodina alebo spolužiak alebo je od závislý na hlavne ryby - starostovi: je zamestnaný na obecnom úrade alebo potrebuje niečo zo stavebného úradu. Prax ukazuje, že obrovským zdrojom korupcie je práve dvojjedinosť starostu a šéfa stavebného úradu - amatéra.

V roku 2006 ste sa rozhodli kandidovať za poslankyňu

obecného zastupiteľstva v Dunajskej Lužnej. Čo vás k tomu viedlo?

– Snaha otvoriť obec občanom. Keď si najmete a platíte záhradníka, nemôže vám predsa zakázať vstúpiť do vašej záhrady a zhodnotiť jeho prácu. Tiež by nemal predávať po kúskoch vašu záhradu. Prečo by to malo byť inak v prípade občanov, ktorí si zvolia správcov obce? Kauza vysielač odhalila, že vedenie obce nesmeruje k jej rozvoju a nerešpektuje elementárne zákony. O. i. v tom čase starostovi poslanci v rozpore so zákonom zrušili moju funkciu šéfredaktora Spravodaja (zakrátko i celý Spravodaj s 15-ročnou tradíciou). To bola výzva miesto písania o dianí stať sa spolu-dejateľkou. Boli sme nezávislý „tím snov“ pre zmenu po 16 rokoch: vodca kauzy vysielač - informatik, stavebná inžinierka s dôvernými skúsenosťami zo samosprávnej exekutívy, exposlanec futbalista s inštitucionálnou pamäťou a ja s perom. Museli sme kandidovať i všetci vyhrať! (smiech)

Máte skúsenosť s kontrolou moci z pozície aktívnej občianky aj poslankyne obecného zastupiteľstva. Môžete teda porovnať: ktorou cestou možno dosiahnuť výsledok rýchlejšie a aké sú výhody a nevýhody tlaku na zavádzanie protikorupčných reforiem z týchto dvoch odlišných pozícií?

– Ak máte skorumpovaného starostu, najlepšie je mať neskorumpovanú poslankyňu väčšinu v zastupiteľstve. Potom stačí prijať rozumné zásady nakladania s obecným majetkom a financiami, procesy obstarávania služieb a tovarov, kritériá odmeňovania starostu i zverejňovanie informácií podľa vzoru Šale alebo Banskej Bystrice.

Z pozície menšinovej opozičnej poslankyne v našej obci musím často siahnuť k nástrojom, aké som využívala ako aktívna občianka – neposlankyňa. Na získavanie podkladov k obecnému zastupiteľstvu používam naďalej infozákon, úrad mi za to posielal faktúry a ja podnety na priestupkové konanie za jeho nedodržanie. Tajné sú u nás zistenia Najvyššieho kontrolného úradu, ktorý strávil u nás v obci tri jarné mesiace, i rozhodnutia stavebného úradu. Raz preto, že „rozhodnutie ešte nie je právoplatné“, o týždeň zas preto, že „konanie už je ukončené“...

Hovorili sme o protikorupčných opatreniach. Aké opatrenia sa Vám ako poslankyňa spolu s Vašimi priateľmi podarilo presadiť a čo máte ešte v pláne?

– O nejakých systémových opatreniach našej opozičie s váhou 4:7 nemôže byť reč. Ale podarilo sa nám ad hoc presadiť transparentný predaj 3 veľkých pozemkov a dodávku okien pre školu verejného súťažou – len zverejnením dopytu na okná na celoslovenskom serveri som obci ušetrila pol milióna. V kauze výstavby 18 veteránov vrtúľ (za 2 mld. Sk), ktoré chce len starosta a investor, sa nám podarilo vybojovať verejné zhromaždenie občanov. Tí zámer zmietli - nasledovať ich nevoľky museli i poslanci. Zachraňujeme vytunelovanú 7-miliónovú obecnú televíziu a očakávame aj verdikt pezijskej prokuratúry o nezákonnom schválení predaja obecného pozemku za netrhovú cenu. Mojou túžbou je schvaľovanie zmlúv o predaji obecného majetku priamo poslancami i prevziať hrozienka z českej samosprávnej legislatívy:

automatickú neplatnosť zmlúvy, ak predaj nebol efektívne zverejnený a trestnoprávnu zodpovednosť poslancov – samozrejme, s účinnými sankciami.

Spolu s priateľmi ste založili aj internetovú stránku s velavravným názvom – www.DunajskaLuzna-OTVORENE.sk. Čo si od nej slubujete?

– Vo voľbách nám poslúžila ako lacná a pružná galéria dôkazov, že vravíme pravdu. Nemáme totiž peniaze na vydávanie tlačenej politiky ako obec. K názvu ma podvedome inšpirovala stránka www.brunovce.otvorene.sk, ktorú som kedysi dávno objavila a považovala za fikciu nejakého recesistu! Dnes už viem, že je to tvrdá realita v desiatkach ďalších slovenských obci. Naš web je majákom pre spoluobčanov i cezpoľných. Doma nám prináša publikum na zasadnutia obecného zastupiteľstva, tichých spolupracovníkov i donorov (taktu som získala kopírku). Zvonku nás kontaktujú starostky, poslanci i aktivisti – tým zas dávame my: know-how a rozbehli sme i jeden klon nášho webu. Pre celoštátne médiá je náš web inšpiráciou i pohodlným zdrojom dôkazov. Je to efektívny spôsob ako pohnúť obecným úradom i občanmi.

Aká je Vaša predstava ideálnej obce, v ktorej by ste chceli žiť?

– Nie som už naivná a viem, že tu ideály neexistujú. Ostávajú teda verná svojmu študijnému odboru (automatizované systémy riadenia technologických procesov - pozn. red.): nesnívam, iba optimalizujem, koľko vládzem. (smiech) ◆

Za rozhovor ďakuje
Ivan Rončák

INDEX VNÍMANIA KORUPCIE 2008

Index vnímania korupcie (Corruption Perceptions Index – CPI), vypracovaný Transparency International, je zverejňovaný od roku 1995. CPI 2008 uvádza poradie

vnímania korupcie vo verejnom sektore v 180-tich krajinách. CPI 2008 je zložený index zahŕňajúci údaje z 13 prieskumov od jednotlivých inštitúcií.

Hodnota CPI 2008 sa pohybuje v intervale 0 až 10, pričom hodnotenie 10 znamená verejný sektor príslušnej krajiny, ktorý je vnímaný ako „čistý“. Čím je index nižší a čím sa hodnotenia jednotlivých inštitúcií odlišujú viac, tým viac je ohrozený hospodársky rast krajiny. Z výsledkov CPI 2008 je evidentný výrazný vzájomný vzťah medzi korupciou a chudobou.

Slovensko je do prieskumu zahr-

nuté desiaty raz. V roku 1998 dosiahol CPI hodnotu 3,9, v roku 1999 hodnotu 3,7, v roku 2000 hodnotu 3,5, v roku 2003 hodnotu 3,7. Od roku 2004 sa začala hodnota CPI zlepšovať. Slovensko (5,0) sa v porovnaní so svojimi susedmi dostalo až za Česko (5,2) a Maďarsko (5,1). V rámci umiestnenia krajín EÚ je ešte stále možné badať rozdiel medzi staršími a mladšími členmi EÚ.

Výnimku predstavujú Taliansko

(4,8) a Grécko (4,7), ktoré majú horšie hodnotenie ako novší členovia. Z hľadiska vnímania rozšírenosti korupcie najlepšie hodnotenie medzi novými členmi EÚ majú Slovinsko (6,7) a Estónsko (6,6).

Podľa prezidentky TIS Emílie Sičáčkovej-Beblavej v porovnaní s rokom 2007 na Slovensku v roku 2008 nedošlo k zhoršeniu vnímanej korupcie, na strane druhej však v porovnaní s rokmi

2002 - 2006 dochádza k spomaľeniu dynamiky znižovania korupcie. Počas prvých dvoch rokov vlády Roberta Fica došlo k minimálnym prírastkom, t.j. 0,2 bodu v roku 2007 a 0,1 v roku 2008. Na výraznejší pokles korupcie sú totiž podľa nej potrebné seriózne preventívne systémové zmeny. Ide o potrebu pokračovať v reformách (napríklad v oblasti zdravotníctva či súdnictva), neškodif nástrojom, ktoré už boli na Slovensku zavedené (napríklad prístup k informáciám) a sfunkčnit niektoré protikorupčné nástroje (napr. majetkové priznania verejných funkcionárov alebo kontrolu financovania politických strán).

Index vnímania korupcie 2008 Transparency International

Tabuľka: Vývoj CPI v krajinách V4 za posledných desať rokov

Krajina	CPI 1998	CPI 1999	CPI 2000	CPI 2001	CPI 2002	CPI 2003	CPI 2004	CPI 2005	CPI 2006	CPI 2007	CPI 2008
Slovensko	3,9	3,7	3,5	3,7	3,7	3,7	4	4,3	4,7	4,9	5
Česko	4,8	4,6	4,3	3,9	3,7	3,9	4,2	4,3	4,8	5,2	5,2
Poľsko	4,6	4,2	4,1	4,1	4	3,6	3,5	3,4	3,7	4,2	4,6
Maďarsko	5	5,2	5,2	5,3	4,9	4,8	4,8	5	5,2	5,3	5,1

Zdroj: Transparency International

poradie krajina	2008 CPI skóre	počet použitých prieskumov	najnižšie a najvyššie dosiahnuté skóre	poradie krajina	2008 CPI skóre	počet použitých prieskumov	najnižšie a najvyššie dosiahnuté skóre	poradie krajina	2008 CPI skóre	počet použitých prieskumov	najnižšie a najvyššie dosiahnuté skóre
1 Dánsko	9,3	6	8,9 - 9,6	12 Hong Kong	8,1	8	6,3 - 9,3	23 Uruguaj	6,9	5	6,4 - 7,5
1 Nový Zéland	9,3	6	8,9 - 9,6	14 Nemecko	7,9	6	7,3 - 8,5	26 Slovinsko	6,7	8	6,1 - 7,5
1 Švédsko	9,3	6	9,1 - 9,4	14 Nórsko	7,9	6	7,3 - 8,9	27 Estónsko	6,6	8	5,3 - 7,2
4 Singapur	9,2	9	8,4 - 9,6	16 Írsko	7,7	6	7,3 - 8,0	28 Katar	6,5	4	5,3 - 7,5
5 Fínsko	9,0	6	7,5 - 9,4	16 Veľká Británia	7,7	6	6,6 - 8,4	28 Sv. Vincent a Grenadiny	6,5	3	4,7 - 7,5
5 Švajčiarsko	9,0	6	8,5 - 9,4	18 Belgicko	7,3	6	7,1 - 7,6	28 Španielsko	6,5	6	4,6 - 7,3
7 Island	8,9	5	7,3 - 9,5	18 Japonsko	7,3	8	6,3 - 8,1	31 Cyprus	6,4	3	5,9 - 7,3
7 Holandsko	8,9	6	8,0 - 9,4	18 USA	7,3	8	5,3 - 8,2	32 Portugalsko	6,1	6	5,2 - 7,3
9 Austrália	8,7	8	7,2 - 9,4	21 Svätá Lucia	7,1	3	6,6 - 7,5	33 Dominika	6,0	3	4,7 - 7,3
9 Kanada	8,7	6	8,0 - 9,4	22 Barbados	7,0	4	6,3 - 7,5	33 Izrael	6,0	6	5,3 - 6,7
11 Luxembursko	8,3	6	7,3 - 9,2	23 Chile	6,9	7	5,9 - 7,6	35 Spojené arab. emiráty	5,9	5	3,9 - 7,5
12 Rakúsko	8,1	6	7,3 - 8,9	23 Francúzsko	6,9	6	5,9 - 7,7	36 Botswana	5,8	6	4,6 - 7,3

poradie krajina	2008 CPI skóre	počet použitých prískumov	najnižšie a najvyššie dosiahnuté skóre
36 Malta	5,8	4	5.3 - 6.6
36 Portoriko	5,8	4	4.8 - 7.3
39 Taiwan	5,7	9	4.9 - 6.4
40 Južná Kórea	5,6	9	3.8 - 8.0
41 Maurícius	5,5	5	4.6 - 7.3
41 Omán	5,5	5	3.5 - 7.5
43 Bahrain	5,4	5	3.5 - 6.3
43 Makao	5,4	4	3.4 - 6.6
45 Bhután	5,2	5	3.9 - 6.6
45 Česká republika	5,2	8	4.3 - 7.5
47 Kapverdy	5,1	3	3.4 - 6.6
47 Kostarika	5,1	5	4.6 - 5.6
47 Maďarsko	5,1	8	4.2 - 5.9
47 Jordánsko	5,1	7	2.9 - 7.6
47 Malajzia	5,1	9	3.3 - 6.8
52 Lotyšsko	5,0	6	4.6 - 5.4
52 Slovensko	5,0	8	3.5 - 5.9
54 Juhoafrická rep.	4,9	8	3.8 - 5.3
55 Taliansko	4,8	6	3.3 - 6.3
55 Seyšely	4,8	4	3.2 - 7.3
57 Grécko	4,7	6	3.5 - 5.3
58 Litva	4,6	8	3.2 - 6.2
58 Poľsko	4,6	8	3.3 - 5.9
58 Turecko	4,6	7	3.3 - 5.9
61 Namíbia	4,5	6	3.2 - 5.9
62 Chorvátsko	4,4	8	3.5 - 5.3
62 Samoa	4,4	3	3.4 - 4.9
62 Tunisko	4,4	6	3.2 - 7.1
65 Kuba	4,3	4	3.2 - 5.3
65 Kuvajt	4,3	5	2.5 - 5.9
67 Salvádor	3,9	5	2.7 - 4.9
67 Gruzínsko	3,9	7	2.7 - 5.6
67 Ghana	3,9	6	3.3 - 5.1
70 Kolumbia	3,8	7	2.7 - 5.2
70 Rumunsko	3,8	8	2.7 - 4.9
72 Bulharsko	3,6	8	2.4 - 5.6
72 Čína	3,6	9	2.5 - 6.2
72 Macedónsko	3,6	6	1.8 - 5.1
72 Mexico	3,6	7	3.2 - 4.5
72 Peru	3,6	6	3.3 - 4.8
72 Surinam	3,6	4	3.2 - 4.6
72 Svazijsko	3,6	4	2.7 - 5.3
72 Trinidad a Tobago	3,6	4	3.0 - 4.6
80 Brazília	3,5	7	3.0 - 4.9
80 Burkina Faso	3,5	7	2.5 - 5.3
80 Maroko	3,5	6	2.5 - 4.6
80 Saudská Arábia	3,5	5	2.5 - 4.6
80 Thajsko	3,5	9	2.4 - 4.5
85 Albánsko	3,4	5	3.2 - 3.5
85 India	3,4	10	2.7 - 3.9
85 Madagaskar	3,4	7	1.8 - 4.9
85 Čierna Hora	3,4	5	1.8 - 4.6
85 Panama	3,4	5	2.5 - 4.3
85 Senegal	3,4	7	2.7 - 5.3
85 Srbsko	3,4	6	2.7 - 4.9
92 Alžírsko	3,2	6	2.7 - 3.5
92 Bosna a Hercegovina	3,2	7	2.6 - 3.9
92 Lesotho	3,2	5	1.6 - 4.6
92 Sri Lanka	3,2	7	2.5 - 3.9
96 Benin	3,1	6	2.7 - 3.9
96 Gabon	3,1	4	2.7 - 3.4
96 Guatemala	3,1	5	1.8 - 5.1
96 Jamaika	3,1	5	2.7 - 3.4
96 Kiribati	3,1	3	2.5 - 3.4
96 Mali	3,1	6	2.6 - 3.4
102 Bolívia	3,0	6	2.7 - 3.3
102 Džibutsko	3,0	4	1.9 - 3.4
102 Dominikánska rep.	3,0	5	2.6 - 3.4
102 Libanon	3,0	4	1.8 - 4.2
102 Mongolsko	3,0	7	2.0 - 3.4
102 Rwanda	3,0	5	2.5 - 3.3
102 Tanzánia	3,0	7	1.8 - 3.4
109 Argentína	2,9	7	1.8 - 3.5
109 Arménsko	2,9	7	2.3 - 3.4
109 Belize	2,9	3	1.8 - 4.2
109 Moldavsko	2,9	7	1.8 - 5.3
109 Šalamúnove ostrovy	2,9	3	2.5 - 3.4
109 Vanuatu	2,9	3	2.5 - 3.4
115 Egypt	2,8	6	2.0 - 3.5
115 Malawi	2,8	6	1.8 - 3.3
115 Maledivy	2,8	4	1.5 - 5.3
115 Mauritánia	2,8	7	1.8 - 5.3
115 Niger	2,8	6	1.9 - 3.3
115 Zambia	2,8	7	2.1 - 3.3
121 Nepál	2,7	6	1.8 - 3.4
121 Nigéria	2,7	7	1.9 - 3.3
121 Svätý Tomáš	2,7	3	2.1 - 3.3
121 Togo	2,7	6	1.5 - 5.3
121 Vietnam	2,7	9	1.8 - 3.9
126 Eritrea	2,6	5	1.4 - 4.6
126 Etiópia	2,6	7	1.9 - 3.3
126 Guyana	2,6	4	2.3 - 2.7
126 Honduras	2,6	6	1.8 - 3.5
126 Indonézia	2,6	10	1.8 - 3.6
126 Líbya	2,6	5	1.8 - 3.4
126 Mozambik	2,6	7	2.1 - 3.3
126 Uganda	2,6	7	1.8 - 3.5
134 Komory	2,5	3	1.9 - 3.4
134 Nikaragua	2,5	6	1.8 - 2.9
134 Pakistan	2,5	7	1.3 - 3.3
134 Ukrajina	2,5	8	1.8 - 3.2
138 Libéria	2,4	4	1.8 - 3.2
138 Paraguay	2,4	5	1.8 - 2.9
138 Tonga	2,4	3	1.9 - 2.7
141 Kamerun	2,3	7	1.8 - 3.3
141 Irán	2,3	4	1.8 - 2.7
141 Filipíny	2,3	9	1.8 - 2.7
141 Jemen	2,3	5	1.8 - 3.4
145 Kazachstan	2,2	6	1.7 - 3.4
145 Timor	2,2	4	1.8 - 2.7
147 Bangladéš	2,1	7	1.4 - 2.7
147 Keňa	2,1	7	1.8 - 2.7
147 Rusko	2,1	8	1.6 - 3.4
147 Sýria	2,1	5	1.3 - 2.7
151 Bielorusko	2,0	5	1.3 - 3.2
151 Stredoafrická republika	2,0	5	1.8 - 2.5
151 Pobrežie slonoviny	2,0	6	1.5 - 3.3
151 Ekvádor	2,0	5	1.8 - 2.5
151 Laos	2,0	6	1.5 - 2.7
151 Papua Nová Guinea	2,0	6	1.0 - 2.7
151 Tadžikistan	2,0	8	1.5 - 2.9
158 Angola	1,9	6	1.0 - 2.7
158 Azerbajdžan	1,9	8	1.3 - 2.5
158 Burundi	1,9	6	1.0 - 2.9
158 Kongo	1,9	6	1.8 - 2.1
158 Gambia	1,9	5	1.4 - 3.0
158 Guinea-Bissau	1,9	3	1.8 - 2.1
158 Sierra Leone	1,9	5	1.8 - 2.1
158 Venezuela	1,9	7	1.8 - 2.1
166 Kambodža	1,8	7	1.5 - 1.9
166 Kirgizsko	1,8	7	1.5 - 2.0
166 Turkmenistan	1,8	5	1.1 - 2.7
166 Uzbekistan	1,8	8	1.1 - 3.2
166 Zimbabwe	1,8	7	0.9 - 2.7
171 Konžská dem. republika	1,7	6	1.5 - 2.1
171 Rovníková Guinea	1,7	4	1.4 - 1.9
173 Čad	1,6	6	1.4 - 1.9
173 Guinea	1,6	6	1.0 - 2.1
173 Sudán	1,6	6	1.3 - 1.9
176 Afganistan	1,5	4	1.0 - 1.8
177 Haiti	1,4	4	1.0 - 2.0
178 Irak	1,3	4	1.0 - 1.8
178 Myanmar	1,3	4	1.0 - 1.8
180 Somálsko	1,0	4	0.3 - 1.8